

**A MAGYARORSZÁGON REGISZTRÁLT BŰNCSELEKMÉNYEK
VÁLTOZÁSÁNAK ALAKULÁSA A COVID-19 JÁRVÁNY IDŐSZAKÁBAN**
CHANGES IN THE NUMBER OF CRIMES REGISTERED IN HUNGARY DURING THE
COVID-19 PERIOD

Sólyomfi Andrea Hanna

PhD hallgató

Magyar Agrár és Élettudományi Egyetem, Gazdaság- és Regionális Tudományi Doktori
Iskola

e-mail: hanna.solyomfi@gmail.com

Összefoglalás

A 2019-ben, Kínában kitört járvány 2020 januárban kezdett nemzetközi szinten elterjedni a világban. A WHO 2020. január 30-án vészhelyzetet hirdetett, a járvány egyik gócpontja pedig 2020. márciusára áthelyeződött az Európai Unió területére. 2020. március 14-ét követően egymás után jelentették be az európai országok kormányai a korlátozó intézkedéseket. A legtipikusabb korlátozó intézkedés a kijárási tilalom volt, de az utazási korlátozások is mindennaposá váltak. Magyarországot sem kerülte el a pandémia, amelynek hatására a kormány kijárási korlátozást léptetett életbe. Az akkor életbe léptetett rendelkezések alapján mindenki köteles más emberekkel a szociális érintkezést a lehető legkisebb mértékűre korlátozni, és a másik embertől lehetőség szerint legalább 1,5 méter távolságot tartani. Vendéglátó üzletben – az ott foglalkoztatottak kivételével – tartózkodni tilos volt. A lakóhely, a tartózkodási hely, illetve a magánlakás elhagyására csak a rendeletben meghatározott alapos indokkal kerülhetett sor. A rendelet szerinti korlátozó intézkedések betartását a rendőrség ellenőrizte, a katonai rendészet és a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló törvény szerinti bármely szerv bevonásával. A COVID19 koronavírus járvány számtalan ponton érinti a biztonság különböző vetületeit. Ilyen területek a gazdasági és szociális biztonság, az ellátásbiztonság, az egészségügyi ellátórendszer biztonsága. Emellett természetesen számtalan egyéb terület is érintett lehet a járvány hatásaival. Ezek közül a jelen tanulmány a kriminológia területét elemezi, Magyarország fókusszal. A vizsgálódás középpontjába a 2020-ban regisztrált bűncselekmények számának alakulása áll. Célja pedig annak elemzése, hogy a koronavírus járvány gazdasági és társadalmi hatásai megjelennek-e a hazai bűnügyi statisztikákban, és ha igen, akkor milyen területekre fókuszálva.

Abstract

The epidemic that erupted in China in 2019 began to spread internationally in the world in January 2020. On January 30, 2020, the WHO declared an emergency. One of the focal points of the epidemic was relocated to the European Union by March 2020. After 14 March 2020, successive European governments announced restrictive measures. The most typical restrictive measure was a curfew, but travel restrictions have also become commonplace. The pandemic did not escape Hungary either, as a result of which the government imposed a curfew. Under the provisions then in force, everyone is obliged to keep social contact with other people to a minimum and to keep at least 1.5 meters away from the other person. It was forbidden to stay in a catering shop, except for those employed there. Leaving the place of residence, domicile or private residence could only take place for good reasons specified in the decree. Compliance with the restrictive measures under the decree was monitored by the police, involving any body under the Act on the Employment of Military Police and the Professional Staff of Bodies Performing Law Enforcement Duties. The COVID19 coronavirus epidemic affects various

aspects of security at countless points. Such areas are economic and social security, security of supply, security of the health care system. In addition, of course, countless other areas may be affected by the effects of the epidemic. Of these, the present study analyzes the field of criminology, with a focus on Hungary. The focus of the investigation is on the development of the number of crimes registered in 2020. Its aim is to analyze whether the economic and social effects of the coronavirus epidemic appear in domestic crime statistics and, if so, in which areas.

Kulcsszavak: *Covid19, biztonság, bűncselekmény, kriminálstatisztika, biztonsági hatások*

JEL besorolás: *K14*

LCC: *KB3790-4855*

Bevezetés

Mint az közismert, a 2019-ben, Kínában kitört járvány 2020 januárban kezdett nemzetközi szinten elterjedni a világban. Az utóbb COVID-19-nek nevezett koronavírus által okozott járvány terjedésének megfékezése, illetve korlátozása érdekében a kormányok az ezt követő hónapokban szinte kivétel nélkül korlátozó intézkedéseket vezettek be. A WHO 2020. január 30-án vészhelyzetet hirdetett (WHO, 2020), a járvány egyik gócpontja pedig 2020. márciusára helyeződött át az Európai Unió területére. Különösen Olaszország szenvedett súlyos csapást a járvány első hullámában. Ebben az időszakban, különösen 2020. március 14-ét követően, egymás után jelentették be az európai országok kormányai a korlátozó intézkedéseket. A legtipikusabb korlátozó intézkedés a kijárási tilalom volt, de az utazási korlátozások is mindennaposá váltak. Természetesen Magyarországot sem kerülte el a pandémia, amelynek hatására a kormány a 71/2020. (III. 27.) rendeletével kijárási korlátozást léptetett életbe. Az akkor életbe léptetett rendelkezések alapján mindenki köteles más emberekkel a szociális érintkezést – a közös háztartásban élők kivételével – a lehető legkisebb mértékűre korlátozni, és a másik embertől lehetőség szerint legalább 1,5 méter távolságot tartani. Vendéglátó üzletben – az ott foglalkoztatottak kivételével – tartózkodni tilos volt. A lakóhely, a tartózkodási hely, illetve a magánlakás elhagyására csak a rendeletben meghatározott alapos indokkal kerülhetett sor. A rendelet szerinti korlátozó intézkedések betartását a rendőrség ellenőrizte, a katonai rendészet és a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló törvény szerinti bármely szerv bevonásával. Az ezt követő egy évben a korlátozó intézkedések jellege és szigora változatos képet mutatott, de az kijelenthető, hogy bizonyos területeken a különböző korlátozások folyamatosan fennálltak. Ilyen, tipikus terület a turizmus és a vendéglátóipar. A korlátozó intézkedésekre jó példa a veszélyhelyzet idején alkalmazandó védelmi intézkedések második üteméről szóló 484/2020. (XI. 10.) Korm. rendelet szabályozása. A szabályozás nyomán este 8 óra és reggel 5 óra között kijárási tilalom lépett életbe. A kijárási tilalom alóli mentesülés egyik esete a munkavégzés, amelyet azonban igazolni lett szükséges.

Minden gyülekezés tilossá vált. Az éttermek vendéget nem fogadhattak, vendégnek ott csak az étel elvitele céljából lehetett tartózkodni. Az ebben a rendeletben nem említett szolgáltatók és szolgáltatások (például fodrászok, masszőrök, személyi edzők) a szokott rendben működhettek a kijárási tilalom szabályai mellett. A szállodák turistákat nem, csak üzleti, gazdasági vagy oktatási célból érkezett vendégeket fogadhattak. Mindennemű rendezvény megtartása tilossá vált, ideértve a kulturális eseményeket, valamint a karácsonyi vásárokat is. A sportmérkőzéseket zárt kapuk mögött kellett megtartani. A szabályozás a harmadik hullám során a védelmi intézkedések ideiglenes szigorításáról szóló 104/2021. (III. 5.) Korm. rendelet tovább szigorodott. Ekkor további üzletek és szolgáltatások kerültek korlátozásra, ideértve lényegében a teljes szépségipart és a kiskereskedelmi üzletek jelentős részét. Az emberek mobilitása, érintkezési lehetőségei – igaz időszakonként különböző mértékben –

Magyarországon is korlátozás alá kerültek. Emellett jelentős egyéb társadalmi és gazdasági hatása is volt a COVID-19 koronavírus járványnak. Ezen a területen kiemelhető a munkanélküliségi ráta alakulása. 2021. januárban a munkanélküliek átlagos létszáma 238 ezer fő volt, ezzel a munkanélküliségi ráta 5,0%-on állt meg. 2020 decemberéhez képest a munkanélküliek száma 38 ezer fővel, a munkanélküliségi ráta 0,8 százalékponttal nőtt, míg 2020 januárjához képest a munkanélküliek száma 54 ezer fővel, a munkanélküliségi ráta 1,1 százalékponttal volt magasabb. A gazdasági visszaesés mértékére jó mutató, hogy a súlyos, globális zavarokra tekintettel, az eurorendszer szakértőinek 2020. júniusi makrogazdasági előrejelzése a világ reál-GDP-jének (kivéve az euroövezetet) 4,0%-os zsugorodásával számoltak 2020-ra vonatkozóan. E visszaesés üteme gyorsabb, és mértéke nagyobb, mint a gazdasági világválságé (EKB, 2020). A gazdasági hatásokat vizsgáló elemzések szerint a járvány miatti zárás és a gazdasági leállás Magyarországon is jelentős károkat okozott: 2020 második negyedében a bruttó hazai termék (GDP) 13,6 százalékkal csökkent éves összevetésben. Júliusban az infláció 3,8, míg az indirekt adóktól szűrt maginfláció 4,1 százalék volt a Magyar Nemzeti Bank adatai szerint, ami európai összehasonlításban is kiemelkedő (Hunyadi, Molnár, 2020). A kialakult járványügyi helyzet tehát közvetlenül és negatívan hatott a gazdasági mutatókra, ebben az értelemben tehát párhuzam állítható a 2008-as világválságot követő folyamatokkal.

A COVID-19 koronavírus járvány biztonsági hatásai

A COVID-19 koronavírus járvány számtalan ponton érinti a biztonság különböző vetületeit. Ilyen területek a gazdasági és szociális biztonság, az ellátásbiztonság, az egészségügyi ellátórendszer biztonsága. Emellett természetesen számtalan egyéb terület is érintett lehet a járvány hatásaival. Ezek közül a jelen tanulmány kriminológia területét elemzné, Magyarország fókusszal. A vizsgálódás középpontjába a 2020-ban regisztrált bűncselekmények számának alakulása áll, célja pedig annak elemzése, hogy a koronavírus járvány gazdasági és társadalmi hatásai megjelennek-e a hazai bűnügyi statisztikákban, és ha igen, akkor milyen területekre fókuszálva. A bevezetőben két terület került részletesebben is kiemelésre: egyfelől a turizmus és vendéglátás, másfelől pedig a munkanélküliségi rátának és a gazdasági visszaesésnek az alakulása. Ez a két kiemelés nem véletlenül történt, hanem azért, mert lakmuspapírt jelenthetnek a változások, vagy épp azok hiánya, illetve az összefüggések felismerésére. A turizmus és vendéglátás esetében elmondható, hogy a területet olyan speciális bűncselekmények övezik, amelyek változása mindenképp várható lenne a korlátozó intézkedések hatására. Ilyen területek lehetnek a lopások (KSH, 2020), de a kábítószer-kereskedelem és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények is. Másik oldalról viszont a gazdasági visszaesés általánosságban ugyancsak kihat a regisztrált bűncselekmények számának alakulására. Egyes vélekedések szerint ugyanis a gazdasági válságok következtében szükségzerű következményként várható a gazdasági bűncselekmények számának emelkedése (OKRI, 2011). Mindezt empirikus elemzések is alátámasztották a 2008-as gazdasági világválságot követően. A PricewaterhouseCoopers „Gazdasági bűnözés a gazdasági világválság idején Globális Gazdasági Bűnözés Felmérés Magyarországi jelentés 2009” elnevezésű elemzése is ilyennek tekinthető (PWC, 2009). Ráadásul a felmérésük az mutatta, „hogy a felderített visszaélések száma az elmúlt 12 hónapban sokkal gyorsabb ütemben növekedett Magyarországon, mint a közép- kelet-európai régióban, ugyanis Magyarországon a vállalatok 69%-a jelezte a visszaéléssel kapcsolatos esetek számának növekedését, szemben a Közép-Kelet-Európában jelzett 48%-kal. Emellett a bűncselekményekben érintett vállalatok többsége azt jelezte, hogy nőtt az ilyen cselekmények által okozott károk összege, továbbá ennek a munkavállalókra és a közhangulatra gyakorolt hatását Magyarországon jelentősebbnek ítélték meg, mint a régió többi országában. A fentieket összegezve tehát a várakozások szerint

a vizsgált időszakban, vagyis 2020-ban megváltozott a bűnügyi statisztika a regisztrált bűncselekmények tekintetében. Egyes területeken visszaesés, míg más területeken, például a gazdasági bűncselekmények esetében növekedés lenne várható a korábbi tapasztalatok alapján. Másik oldalról azonban olyan sajátos adottságok is jellemezték ezt az időszakot, melyre korábban nem volt példa és meglepő irányba módosíthatja a regisztrált bűncselekmények számának tényleges alakulását. Ilyen a közlekedés volumenének csökkenése a mozgás szabadságának korlátozásának következtében, a kijárási tilalom különböző formái, vagy épp az online megoldások előtérbe kerülése, amely maga után vonhatja a kiberbűncselekmények számának megnövekedését is. Emellett természetesen Magyarországon is megerősítésre került a rendőrség utcai jelenléte. Ennek egyik oka a korlátozó intézkedések betartásának kikényszerítése és ellenőrzése, szükség esetén a szankcionálás. Ráadásul a rendőri jelenlét 2020. november 16-tól a Magyar Honvédség állományába tartozó katonákkal is megerősítésre került (GOV.HU, 2020).

A mobilitás a kriminológia fogalomrendszerében értelmezhető makrokörnyezeti hatásként értelmezhető (Barabás, 2020, pp 112-113.), míg a munkahely az egyik legfontosabb mikrokörnyezeti hatás (Barabás, 2020, pp 117.): "A munkának óriási jelentősége van, hiszen a munka a társadalmi élet alapja, anyagi biztonságot teremt. Minden javak forrása, ellenértéke a hétköznapi megélhetést is biztosítja." Összefoglalva tehát pusztán a biztonságot érintően negatív és pozitív hatások egyaránt jellemezhetők ezt az időszakot. Ezek egyes területeken a statisztikai adatok, és így a bűnözési mutatók romlását, máshol akár a javulását is okozhatták. A jelen értekezés célja tehát annak vizsgálata, hogy a változások mely területeket érinthetik leginkább.

Nemzetközi kitekintés

A COVID-19 koronavírus járvány bűnűldözésre gyakorolt, azonnali hatásait kutatta az Amerikai Egyesült Államokban Wesley G. Jennings és Nicholas M. Perez (Jennings, Perez, 2020). Közös tanulmányuk szerint, ahogy egyre többen maradnak otthon, a rendőröket áthelyezik a város lakottabb területeire, ami sebezhetőbbé teszi a vidéki területeket a bűnözéssel szemben (Felbab-Brown, 2020). A COVID-19 világjárvány által leginkább sújtott települések közül sokban drámaian megnőtt a hívások száma, azonban ezek közül kevesebb hívást kellett átirányítani a helyi rendőrségre. A korlátozó intézkedések végrehajtása során számos rendőrkapitányság általános bűnözés- és erőszakcsökkentésről számolt be (például a közlekedési szabálysértések és bűncselekmények számának alakulása tekintetében), néhány bűncselekmény alóli kivétellel (Hermann, Morse, Jackman, 2020). A járványhelyzethez kapcsolódó, fokozott személyi és pénzügyi stressz miatt azonban – sajnálatos módon – sok városban nőtt a bántalmazásról és a családon belüli erőszakra szóló jelentések száma (Kingkade, 2020). Tekintettel a családon belüli erőszak veszélyes jellegére, Wesley G. Jennings és Nicholas M. Perez szerint, ez a növekedés már komoly aggodalomra ad okot az Egyesült Államokban. Hasonló területet emelt ki 2020.08.31-én Zoha Waseem és Julian Laufs (Waseem, Laufs, 2020). Ők azt várták, hogy a COVID-19 világjárvány valószínűleg több szempontból is hatással lesz a rendőrségre világszerte. Előre vetítették, hogy a világjárvány valószínűleg példátlan erőforrás-feszültségeket és munkaerőhiányt fog okozni, ezzel együtt pedig olyan konkrét bűncselekmények számának növekedését várták, mint a csalás, vagy épp a családon belüli erőszak. Érdekeség, hogy az INTERPOL 2020 novemberében más területekre is hangsúlyt fektetett. A szervezet felhívta a figyelmet például a kritikus infrastruktúrák védelmére, továbbá a börtönlázadások és a társadalmi engedetlenség különböző formáinak problémakörére is. Ettől függetlenül kiemelt problémaként jelöli a családon belüli és a gyermekek elleni erőszak veszélyét (INTERPOL, 2020). Az EUROPOL 2020 márciusában viszont a kiberbűncselekmények, a csalás, az áruhamisítás és a szervezett bűnözés kapcsán

hívta fel a figyelmet (EUROPOL, 2020) a közelgő veszélyekre. Utóbbi, vagyis a maffia és a szervezet bűnözés működésére való hatások tekintetében is folyamatosak a vizsgálódások. Elmondható tehát, hogy a COVID-19 hatása meglehetősen széleskörű a lehetséges bűncselekmények tekintetében. Mindez – általánosságban – a gazdasági bűncselekmények számának és a családon belüli erőszak növekedésében érhető tetten, azonban feltételezhető, hogy területenként ennek hatásai igen eltérők lehetnek. Az ENSZ egyik szervezete, az UNODC egy rendkívül érdekes tanulmányt (UNODC, 2020) tett közzé a pandémia kriminálstatisztikai hatásait elemezve. Az általuk elemzett statisztikai adatok szerint Latin-Amerika egy részén, például Kolumbiában és Guatemalában a 2020 márciusi zárást követő két hónapban jelentősen csökkent az elkövetett gyilkosságok száma, majd az előző évi szintre emelkedett. Ugyanez a jelenség Európában, Olaszországban, Spanyolországban és Moldovában is megfigyelhető volt, akárcsak Dél-afrikai Köztársaságban és Kazahsztánban. A gazdasági bűncselekmények esetében ugyancsak jelentős visszaesést detektáltak ezekben a hónapokban az alacsony és a magas jövedelmű országok kapcsán egyaránt. A csökkenés mértékére ténylegesen az alkalmazott korlátozó intézkedések voltak hatással leginkább. A hosszú távú hatások azonban egyáltalán nem tűntek ilyen kedvezőek. A 2008-as gazdasági világválságot követő adatok elemzése alapján azt várták, hogy az átmeneti visszaesést követően a megszokott, vagy azt meghaladó szintre emelkedik a gazdasági bűncselekmények száma.

Kriminálstatisztika

Mielőtt a konkrét adatsorokat megvizsgálánk érdemes különböző kriminálstatisztikai, módszertani kérdéseket megvizsgálni, illetve megválaszolni. A statisztikai adatsorok összehasonlítása, következtetések levonása szinte minden területen nehézségekbe ütközhet, de ez hatványozottan igaz a kriminálstatisztika területére. A zavaró tényezők alapvetően három problémakör köré csoportosíthatók. Ezek a területi, az időbeli és a nemzetközi összehasonlíthatóság problémái (Horváth, 2019). A területi összehasonlíthatóság a jelen vizsgálat szempontjából nem releváns, mivel Magyarország területére fognak vonatkozni az adatsorok. Ugyancsak nem releváns a nemzetközi összehasonlíthatóság problémaköre (bár külön alcím alatt megemlítésre került), mert egyfelől nem ez áll az értekezés központjában, másfelől az ott bemutatott adatsorok nem az egyes országok módszertanán, hanem egy független, egységes módszertan alapján kerültek bemutatásra. Végezetül nem releváns azért sem, mert bár az egyes országok saját büntető kódexek rendelkeznek, de az összehasonlítás alapvetően olyan bűncselekmények vizsgálatával történt, melynek bűncselekményi tényállásai között nagymértékű a hasonlóság (emberölés, csalás) és amelyek jellemzően materiális sértő (Belovics, Békés, Busch, Domokos, Gellér, Margitán, Molnár, Sinku, 2014) eredmény-bűncselekmények.

Relevánsak lehet viszont az időbeli összehasonlítás problémái. Az idő „múlásával” változhat a körösszetétel, a képzettségi szint, folyamatosan változnak a gazdasági körülmények, fejlődik a rendőrségi-nyomozási módszer, változnak a jogszabályok (Horváth, 2019). Esetünkben azonban az időbeli kockázatok is mérsékeltek. Egyfelől mindössze két év, 2019 és 2020 adatai kerülnek összehasonlításra, mivel a jelen értekezés célja a járványügyi helyzet közvetlen és azonnali hatásainak elemzése a regisztrált bűncselekmények alakulásában. Így nem kell számolni az időtényező hosszútávú, torzító hatásaival. A vizsgált időszakban nem született új büntetőkodeks, a jogi szabályozási keretek nagyrészt azonosak, változatlanok voltak. Jelentősen nem módosult az eljárásbeli gyakorlat sem. Az viszont nem kizárt, hogy a kialakult helyzet egyes esetekben mégis hathatott a mindenkori irányadó joggyakorlatra. A magyar adatsorok összehasonlítása kapcsán fontos még előzetesen kiemelni, hogy a könnyebb átláthatóság kedvéért kizárólag olyan bűncselekmények számadatai kerültek összehasonlításra, melyeknél a regisztrált esetszám mindkét évben elérte legalább a tíz esetszámot. Itt érdemes megjegyezni,

hogy ennek nyomán az adatsorok összehasonlításából kiesett például a terrorcselekmény, mivel 2019-ben mindössze négy ilyen esetet regisztrált a hatóság. Ez a szám 2020-ra 15-re emelkedett, ami a tényállás súlyossága kapcsán mindenképp figyelemre méltó és további elemzést igényelne a hosszabb távú idősorokkal való összehasonlítása. Hasonló, de fordított irányú jelenség a vesztegetés regisztrált esetszámának a változása. Míg 2019-ben 53 ilyen eset történt, addig 2020-ban mindösszesen 9. Ezek a jelenségek tehát az esetszámuk miatt esnek kívül a következő fejezetben tárgyaltak körén, de a bűncselekmény súlya, vagy a változás mértéke miatt

Eredmények

A Magyarországon regisztrált bűncselekménye száma tekintetében adatforrásként a BSR - Bűnügyi Statisztikai Rendszer | Ver: 1.23 alkalmazás 2021.03.30. napján elérhető, publikus adatai kerültek felhasználásra, melyet a Belügyminisztérium üzemeltet. Az adatsor pontos megnevezése „Regisztrált bűncselekmények száma az elkövetés helye szerint 2018. II. félévtől” volt, tehát az adatok az elkövetés helye szerint kerültek kiterítésre, de a jelen elemzéshez az elkövetés pontosabb helye irreleváns.

A jelen értekezésnek azonban terjedelmi okokból nem lehet célja minden lehetséges bűncselekményi tényállás részletező elemzése, hanem azokat a fókuszpontokat szeretné megtalálni, ahol a változás összefügghet a járványügyi helyzet miatt előállt társadalmi és szociológiai változásokkal. Az egyszerűbb áttekinthetőség érdekében a változás oszlopban kiemelésre került színekkel is, ahol a változás mértéke eléri vagy meghaladja a 20%-ot. A változás mértéke az egyszerűbb olvashatóság érdekében a kerekítve lett megadva, a pontos adatok az 1. számú táblázatból kiolvashatók. Ekkora eltérés ugyanis a nagyobb esetszámú bűncselekményeknél már túlmutat az évenkénti ingadozásokon és az eltérő mértékű látencian is. Emellett a bűncselekményeket a bevezetőben említett problémakörök köré csoportosítva mutatnám be a jobb áttekinthetőség kedvéért. Mielőtt azonban ezt megtenném, a kérdéskör vizsgálata során érdemes megvizsgálni azt is, hogy azon bűncselekményeknél, ahol a változás mértéke eléri vagy meghaladja a 20%-ot milyen eltérések mutathatók ki a főváros és a vidék statisztikai adataiban. A 1. táblázat adatai alapján kijelenthető, hogy jelentős eltérések mutatkoznak a budapesti és a vidéki folyamatok között. Budapest viszonylatában egyáltalán nem állítható, hogy az országos szinten jelentősen megemelkedett esetszámok szerint alakulnának a mutatók. Sőt, több esetben csökkenés, néhol jelentős csökkenés tapasztalható. A vidéki adatok – ezzel szemben – szinte minden területen jelentősen romlottak, és ez alól alig találni kivételt. Az például egyértelműen kijelenthető a súlyosabb bűncselekmények vizsgálata kapcsán, hogy az emberölések száma kifejezetten vidéken emelkedett jelentősen (de kisebb mértékben Budapesten is). Más, ugyancsak személy elleni, jelentős intenzitású bűncselekmények esetében a mutatók együtt mozogtak (például szexuális erőszak, szexuális kényszerítés, gyermekprostitúció kihasználása). Összességében elmondható, hogy a jelen tanulmánynak nem célja a területi eltérések ennél behatóbb vizsgálata, hanem a vizsgált jelenségek össztársadalmi hatásaira kíván fókuszálni.

1. táblázat: Regisztrált bűncselekmények számának változása területi bontás szerint

Regisztrált bűncselekmény*	Országos változás 2019-2020 (%)	Budapest változás 2019-2020 (%)	Vidék változás 2019-2020 (%)**
A bírósági végrehajtás akadályozása	125	167	120
A választás, a népszavazás, a népi kezdeményezés és az európai polgári kezdeményezés rendje elleni bűncselekmény	254	886	96
Bántalmazás hivatalos eljárásban	147	167	136
Bűnpártolás	253	144	279
Embercsempészség	286	90	310
Emberkereskedelem	168	117	179
Emberölés	144	106	155
Foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés	136	68	154
Gyermekprostitúció kihasználása	309	267	325
Hamis tanúzásra felhívás	124	63	153
Hivatali vesztegetés	208	221	205
Hivatali vesztegetés elfogadása	1110	700	1115
Hivatalos személy elleni erőszak	146	112	161
Információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás	130	90	152
Információs rendszer vagy adat megsértése	141	121	148
Iparjogvédelmi jogok megsértése	156	95	242
Járművezetés bódult állapotban	122	81	145
Járművezetés tiltott átengedése	120	125	120
Kapcsolati erőszak	166	105	180
Kiskorú veszélyeztetése	124	104	127
Kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása	124	50	167
Kitartottság	124	100	125
Környezetkárosítás	121	100	131
Kötelességzegés szolgálatban	161	400	140
Közérdekű üzem működésének megzavarása	157	92	206
Közokirat-hamisítás	150	106	167
Közúti veszélyeztetés	137	133	138
Lőfegyverrel vagy lőszerrel visszaélés	126	116	127
Pénzmosás	164	107	258
Szexuális erőszak	136	140	136
Szexuális kényszerítés	170	140	176
Szolgálati feladat alóli kibúvás	186	122	233
Tiltott adatszerezés	142	100	152
Zsarolás	145	94	167

Forrás: BSR, saját szerkesztés

Közlekedési bűncselekmények

Az alapfelvetések egyike volt, hogy a mozgás korlátozásával bevezetett korlátozások vélhetően csökkentik a közlekedési bűncselekmények számát. A statisztikai adatok ennek teljes egészében ellentmondanak. A közlekedés biztonsága elleni bűncselekmény 10%-al, a járművezetés bódult állapotban 20%-al, a járművezetés tiltott átengedése 20%-al, közúti baleset okozása 15%-al, a közúti veszélyeztetés esetszáma pedig 35%-al nőtt. A jelenség oka lehet, hogy a korlátozás alá nem eső időszakban a tömegközlekedés helyett az egyéni közlekedési eszközöket preferálják az emberek a járványügyi kockázatok mérlegelésével, vagyis időszakosan jelentős az utakon a zsúfoltság. Másik oldalról feltételezhetően a szociális érintkezések számának csökkenése, atipikussá válása és a társadalmat sújtó egyéb negatív tényezők olyan pszichoszociális kockázatot jelentenek a mindennapi közlekedés során is, amelyek végül megjelennek és nyomon követhetők a statisztikai adatok változásában is.

Turizmussal és vendéglátással összefüggő bűncselekmények

A területen nem tipizálhatók az előző pontban látható mértékben a bűncselekmények, de az elmondható, hogy a lopások, a kábítószerrel összefüggő bűncselekmények, a garázdaság, a kifosztás, a prostitúció, míg az elkövetői oldalon a természetkárosítás legalább részben összefüggésben van vele. A felsoroltak közül a várakozásoknak megfelelően a lopások és a kifosztások száma 10%-ot meghaladó mértékben csökkent. Viszont a prostitúcióval összefüggő bűncselekmények számában nincs egyhangú változás, a kerítés például jelentősen csökkent, míg a kitarottság nőtt. A kábítószerrel összefüggő bűncselekmények száma szinte teljesen változatlan maradt, ugyanez mondható el – magas esetszám mellett – a garázdaságról. A természetkárosítás viszont rendkívüli mértékben lecsökkent, amit az a sajnálatos tény ellensúlyoz, hogy az állatkínzások száma közel 20%-al nőtt.

Gazdasági bűncselekmények

A bevezetés során leírtakat részben alátámasztják a statisztikai adatok is, azonban a releváns tényállások kapcsán mindkét irányba jelentős eltéréseket lehet látni. Például a hivatali vesztegetés és annak elfogadása is jelentősen nőtt (utóbbi mintegy tízszeresére), a készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisítása pedig még ennél is nagyobb mértékben. A pénzmosás 60%-al, a sikkasztás 10%-al nőtt. Mindeközben a hűtlen kezelés a felére, a hivatali visszaélések 80%-al, a költségvetési csalás 30%-al csökkent. A lopás és a csalás a már említett módon, vagyis 10%-ot meghaladó mértékben csökkent. A pénzhamisítások száma 40%-al csökkent, ami a vélhetően összefügg a készpénzforgalom egyidejű csökkenésével. Összességében kérdéses, hogy a bizonyos területeken javuló számok mögött valóban pozitív folyamatok állnak, vagy a gazdasági bűncselekményeket egyébként is jellemző időbeli eltolódás eredménye látszik amellet, hogy ezzel egyidejűleg az esetlegesen csökkent erőforrásokkal rendelkező hatósági munka eredményességének változását lekövető látencianövekedés tanúi is lehetünk.

Emberi élet, szabadság, testi épség elleni bűncselekmények

Igen sajnálatos, hogy a nemzetközi tapasztalatokkal részben összhangban a vizsgált időszakban 45%-kal nőtt a gyilkosságok száma, de a testi sértések száma is 5%-kal nőtt. Mindeközben az embercsempészség megháromszorozódott, az emberkereskedelem 70%-kal nőtt. A gyilkosságok számának növekménye mindenképp súlyos mutatója a társadalmat érintő negatív hatásoknak, de, mint az a következő alfejezetben látható lesz: általánosságban is jelentősen nőtt a szűkebb családon belüli erőszak száma. Az életellenes bűncselekmények számának növekedése vélhetően összefügg az összezárt személyek konfliktuskezelési problémáival, valamint a

gazdaságot érintő negatív hatások családon belül lecsapódó pszichoszociális következményeivel. Mindazonáltal az okok megértése és feltárása további vizsgálatot igényelne.

Családon belüli erőszak, kiskorúak és gyermekek sérelmére elkövetett bűncselekmények, nemi élet szabadsága elleni bűncselekmények

Nem kevésbé súlyos a helyzet a családon belüli megnyilvánuló erőszak és feszültségek tekintetében. A gyermekprostitúció kihasználása háromszorosára, a kapcsolati erőszak 65%-kal, a kiskorú veszélyeztetése, a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása 25%-kal nőtt egyetlen év alatt. A nemi élet szabadsága elleni erőszakos bűncselekmények száma ugyancsak meredek emelkedésbe kezdett. A szexuális erőszak 35%-kal, a szexuális kényszerítés 70%-kal növekedett ebben az időszakban. Összességében e két utóbbi alfejezetben tárgyalt terület kapcsán leírt folyamatok a leginkább figyelemreméltóbbak, és egyben ráirányítja a figyelmet a családon belüli és az emberek közötti szociális kapcsolatok terén megnyilvánuló negatív folyamatok súlyosságára.

Kiberbűncselekmények

Az információs rendszer felhasználásával elkövetett csalások száma 30%-kal, az információs rendszer vagy adat megsértése bűncselekmények száma 40%-kal nőtt 2020-ra. Mindeközben, ahogy már említettem, a készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisítása tizenötszörösére nőtt. Ugyancsak jelentősen, 40%-al nőtt a tiltott adatszerzések száma, érdekes azonban, hogy a személyes adattal visszaélés eközben lényegében ugyanekkora mértékben csökkent. Az online térben tapasztalható expanzió összességében nem meglepő. A kereskedelem, a közigazgatás, az oktatás és a szolgáltatások jelentős részének online térbe helyeződése maga után vonta – a statisztikai adatok alapján – a kibertérrel összefüggő bűncselekmények számának szignifikáns megemelkedését. Mindazonáltal továbbra is elmondható, hogy a területen a látencia mindezek mellett is jelentős méretű lehet.

Következtetések

A statisztikai adatok alapján elmondható, hogy a néhány területen az előzetesen vártaknak megfelelően alakult a regisztrált bűncselekmények számának alakulása. Voltak azonban nem változó és azzal ellentétes folyamatok is. Az önmagában is egy érdekes tény, hogy milyen sok területen történt 20%-ot elérő, vagy meghaladó változás, köztük olyan bűncselekményi tényállások esetén is, amelynél az esetszám eleve magas volt. Ez önmagában is fontos jelzés, amelyből arra lehet következtetni, hogy a járványügyi helyzet, illetve az ezzel összefüggő kormányzati intézkedések rendkívüli mértékben kihatottak a állampolgárok mindennapi életére, és ezzel összefüggésben a kriminológia keretein belül értelmezett tetteikre. Az általánosságban elmondható, hogy a regisztrált bűncselekmények száma – az értekezés keretei között vizsgált körben – kismértékben csökkent. Az alapvetően pozitív mutatót jelentősen árnyalja, hogy a csökkenés gyakran a kisebb intenzitású bűncselekmények tekintetében volt jelentős (például a bélyeghamisítás, vagy épp a tiltott szerencsejáték szervezése 90%-al csökkent). Ezzel párhuzamosan sajnos olyan súlyos bűncselekmények esetében volt jelentősnek tekinthető emelkedés, mint a gyermekprostitúció, az emberölés, a terrorizmus, a párkapcsolati és a szexuális erőszak, valamint az emberkereskedelem. Külön tanulmányt kívánnak annak kibontása, hogy az otthonaikba bezárt emberek között megnyilvánuló konfliktus és feszültség – amely különösen a kiszolgáltatott helyzetben levő személyek, nők és gyermekek ellen, illetve sérelmére irányul – milyen okok mentén és folyamat eredményeként vezet ilyen mértékben erőszakos cselekedetekhez. Mindez azért lenne különösen fontos, mert

a folyamatok felismerése mellett hangsúlyt kell fektetni a prevenció és megelőzés témaköreire, azért, hogy az ilyen súlyos bűncselekmények bekövetkezte elkerülhető legyen. Ilyen sajnálatos folyamatok mellett lényegében másodlagos, de ugyancsak súlyos probléma a kibertérben megjelent bűncselekmények számának alakulása. Jól nyomon követhető, hogy a bűnelkövetők agilisán követték a különböző folyamatok online térbe helyeződését, és igyekeznek különböző módszerekkel haszonra szert tenni. A gazdasági bűncselekmények mindezek után csak harmadlagos problémaként jelennek meg. A terület speciális helyzete (nehéz és hosszadalmas felderíthetőség) miatt vélhetően erős késésben van a statisztika a valódi folyamatokhoz képest, miközben a látencia különösen magas. Itt mutatkozik meg talán leginkább az időbeliség problémája, ezért vélhetően később lehet majd pontosabb képet kapni a tényleges helyzetről. A fentiek miatt a jövőben érdemes lesz a témakört tovább kutatni és a kapott eredményeket tovább pontosítani. Mindez segítség lehet az áldozatsegítő programok pontosabb célzása érdekében, valamint a prevenció területen egyaránt, még akkor is, ha a speciális járványügyi helyzet – remélhetőleg – átmeneti lesz.

Irodalomjegyzék

1. Barabás (2020): Barabás A. Tünde: Alkalmazott kriminológia, Dialóg Campus, Budapest 2020, ISBN 978-963-531-240-5, pp 112-113., 117.
2. Belovics, Békés, Busch, Domokos, Gellér, Margitán, Molnár, Sinku (2014): Belovics Ervin, Békés Imre, Busch Béla, Domokos Andrea, Gellér Balázs, Margitán Éva, Molnár Gábor, Sinku Pál: Büntetőjog; Általános rész, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2014
3. EKB (2020): Európai Központi Bank: Gazdasági jelentés pénzügyi és gazdasági áttekintés, 2020 <https://www.mnb.hu/letoltes/2020-issue-4-overview-to-pl-hu-mod.pdf> (Letöltve: 2021.03.26)
4. EUROPOL (2020): How criminals profit from the COVID-19 pandemic | Europol <https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/how-criminals-profit-covid-19-pandemic> (Letöltve: 2021.03.26)
5. Felbab-Brown (2020): Felbab-Brown: How COVID-19 is changing law enforcement practices by police and by criminal groups. Brookings <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2020/04/07/how-covid-19-is-changing-law-enforcement-practices-by-police-and-by-criminal-groups/> (Letöltve: 2021.03.26)
6. GOV.HU, (2020): Németh Szilárd: hétfőtől a katonák is segítik a rendőrök munkáját a közterületen (gov.hu) <https://koronavirus.gov.hu/cikkek/nemeth-szilard-hetfotol-katonak-segitik-rendorok-munkajat-kozteruleten> (Letöltve: 2021.03.30)
7. Hermann, Morse, Jackman (2020): Hermann, P., Morse, D., & Jackman, T.: Patrolling the beat while keeping a distance: Police officers face new rules, rhythms amid pandemic. The Washington Post. https://www.washingtonpost.com/local/public-safety/patrolling-the-beat-while-keeping-a-distance-police-officers-face-new-rules-rhythms-amid-pandemic/2020/03/27/334b3602-6afc-11ea-abef-020f086a3fab_story.html (Letöltve: 2021.03.26)
8. Horváth (2019): Dr. Horváth Eszter Ph.D, Igazságügyi Statisztika, Széchenyi István Egyetem, Győr, 2019, ISBN 978-615-5837-47-0, pp 23.
9. Hunyadi, Molnár (2020): Hunyadi Bulcsú, Molnár Csaba: A koronavírus-járvány gazdasági és társadalmi következményei Józsefvárosban, Friedrich-Ebert-Stiftung – Political Capital, Budapest, 2020, pp 7.
10. INTERPOL (2020): COVID-19 Pandemic - Guidelines for Law Enforcement – Interpol, 2020 <https://www.interpol.int/content/download/15793/file/COVID->

- 19%2520Guidelines%2520for%2520Law%2520Enforcement%2520-%2520second%2520edition%2520-%2520November%25202020.pdf (Letöltve: 2021.03.26)
11. Jennings, Perez (2020): Wesley G. Jennings, Nicholas M. Perez: The Immediate Impact of COVID-19 on Law Enforcement in the United States, Epub kiadás folyamatban, 2020. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7275851/> (Letöltve: 2021.03.26)
 12. Kingkade (2020): Kingkade, T.: Police see rise in domestic violence calls amid coronavirus lockdown. NBC News <https://www.nbcnews.com/news/us-news/police-see-rise-domestic-violence-calls-amid-coronavirus-lockdown-n1176151> (Letöltve: 2021.03.26)
 13. KSH (2020): KSH Területi Statisztika, Mátyás Szabolcs – Németh József – Ritecz György: A turizmusbiztonság társadalmi és gazdasági összefüggéseinek statisztikai vizsgálata, 2020/5, DOI: 10.15196/TS600503
 14. OKRI (2011): OKRI Szemle, Gál István László: A gazdasági válságok, a gazdasági bűnözés és a gazdasági büntetőjog egyes összefüggései 2011/11
 15. PWC (2009): PwC GECS 2009 <https://www.pwc.com/hu/en/publications/assets/pwc-globaleconomiccrimesurvey-hu2009-hu-ok.pdf> (Letöltve: 2021.03.26)
 16. UNODC (2020): Property Crime Brief 2020 https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/covid/Property_Crime_Brief_2020.pdf (Letöltve: 2021.03.26)
 17. Waseem, Laufs (2020): Zoha Waseem and Julian Laufs: Policing a Pandemic: Impact of COVID-19 on Law Enforcement Agencies, Department of Security and Crime Science, Jill Dando Institute, UCL Policing a Pandemic: Impact of COVID-19 on Law Enforcement Agencies (forensicmag.com) <https://www.forensicmag.com/567716-Policing-a-Pandemic-Impact-of-COVID-19-on-Law-Enforcement-Agencies/> (Letöltve: 2021.03.26)
 18. WHO (2020): Statement on the second meeting of the International Health Regulations (2005) Emergency Committee regarding the outbreak of novel coronavirus (2019-CoV) [https://www.who.int/news/item/30-01-2020-statement-on-the-second-meeting-of-the-international-health-regulations-\(2005\)-emergency-committee-regarding-the-outbreak-of-novel-coronavirus-\(2019-ncov\)](https://www.who.int/news/item/30-01-2020-statement-on-the-second-meeting-of-the-international-health-regulations-(2005)-emergency-committee-regarding-the-outbreak-of-novel-coronavirus-(2019-ncov)) (Letöltve: 2021.03.26)